

המבקשת: רשמת המפלגות

באמצעות ב"כ ממחלקת הבג"צים  
פרקליטות המדינה, ירושלים

- נ ג ד -

המשיב: יחזקאל יעקב חסון

באמצעות ב"כ עו"ד יצחק בם  
רח' בן יהודה 34 ירושלים 9423001  
טל': 054-7546790; פקס': 02-6738931; דוא"ל: [itzikbam@gmail.com](mailto:itzikbam@gmail.com)

המבקשת: האגודה לזכויות האזרח בישראל, ע"ר 580011567

הצטרף:

באמצעות ב"כ עוה"ד עודד פלר ו/או אבנר פינצ'וק ו/או גדיר ניקולא ו/או דבי גילד-  
חיו ו/או מיכל תג'ר ו/או טל חסין ו/או ניצן אילני ו/או הגר שחטר ו/או רעות שאער  
ו/או הילה שרון ו/או עדן גלעד ו/או יעל זיידמן ו/או אלוה בונייה

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

### בקשה להצטרף להליך כידיד בית המשפט

בית המשפט הנכבד יתבקש לצרף את האגודה לזכויות האזרח בישראל להליך כידיד בית המשפט,  
ולאפשר לה להציג את עמדתה במסגרתו.

**ואלה נימוקי הבקשה:**

#### **מבוא**

1. סעיף 6(ד) לחוק המפלגות, התשנ"ב-1992 (להלן: **חוק המפלגות** או **החוק**) קובע: "סירב הרשם לרשום מפלגה יעביר הרשם את דבר הסירוב ונימוקיו לאישור בית המשפט העליון". עניינו של הליך זה בבקשת רשמת המפלגות (להלן גם: **הרשמת**) לקבל את אישורו של בית המשפט הנכבד, מכוחו של סעיף 6(ד) לחוק, לסירובה לרשום את מפלגת "ישראל יהודית שלמה ואיתנה" (להלן: **המפלגה**). הטעם להחלטה בסעיף 5(3) לחוק, המורה כי לא תירשם מפלגה, אם יש במטרה ממטרותיה או במעשיה, במפורש או במשתמע, יסוד סביר למסקנה כי המפלגה תשמש מסווה לפעולות בלתי חוקיות. על פי החלטת הרשמת, למפלגה זיקה לתנועת "כך", שהוצאה מחוץ לחוק, ומטרתה להמשיך את דרכו של הרב מאיר כהנא. ההחלטה, כך על פי נימוקיה, מתבססת בעיקרה על חומר חסוי ששירות הביטחון הכללי (להלן: **השב"כ**) הציג בפני הרשמת – חומר אשר קיבל, על פי הנטען בהחלטה, "חיזוק" בחומרים גלויים (למשל, בסרטון פומבי במרשתת, בו מופיע המשיב).

2. המבקשת להצטרף, האגודה לזכויות האזרח בישראל (להלן: **האגודה**), הינה ארגון זכויות האדם הגדול והוותיק בישראל, ולא אחת משמשת עותרת ציבורית בעניינים של זכויות אדם שיש להם "חשיבות ציבורית כללית, הקשורים לשלטון החוק במובנו הרחב ולעניינים בעלי אופי חוקתי" (בג"ץ 651/03 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' יו"ר ועדת הבחירות לכנסת השש-עשרה**, פ"ד נז(2) 62, 69 (2003)). האגודה צורפה לא אחת כידיד בית המשפט במגוון הליכים על מנת לתרום להליכים בסוגיות של זכויות אדם ולהעשיר את הדין בהם (ראו, בין רבים: בג"ץ 5658/23 **התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת** (1.1.2024); עע"ם 7390/23 **עמותת "ראש יהודי" נ' עיריית תל אביב-יפו** (6.10.2023); רע"פ 8182/18 **מושיא נ' מדינת ישראל** (18.8.2020); בג"ץ 7803/06 **אבו ערפה נ' שר הפנים** (13.9.2017). לעניין השיקולים לצירוף ידיד בית המשפט ראו: מ"ח 7929/96 **קוזלי נ' מדינת ישראל**, פ"ד נג(1) 529, 553 (1999)).
3. האגודה תבקש להצטרף גם להליך זה כידיד בית המשפט על מנת להתייחס להיבט אחד ויחיד בו – השימוש בחומר חסוי שמקורו בשב"כ – בעניינים הנוגעים למפלגות ולהתמודדות בבחירות, ולסייע בגיבוש ההלכה בעניין זה.
4. לאגודה מומחיות ייחודית בעניין השב"כ, תפקידו והפעלת כוחו. לאורך השנים הגישה האגודה עתירות נגד פרקטיקות וסמכויות של השב"כ בשל פגיעתן בזכויות אדם. האגודה עתרה, בין היתר, נגד שימוש השב"כ בעינויים נגד עצורים פלסטינים מהשטחים הכבושים (בג"ץ 5100/94 **הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ממשלת ישראל**, פ"ד נג(4) 817 (1999)), נגד הפרקטיקה של זימון פעילים פוליטיים לחקירות אזהרה (בג"ץ 5277/13 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שירות הביטחון הכללי** (7.2.2017) (להלן: **עניין זימוני השב"כ**)), נגד הפעלת סמכויות המעקב של השב"כ אחרי האזרחים בתקופת מגפת הקורונה (למשל: בג"ץ 2135/20 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ראש הממשלה** (26.4.2020); בג"ץ 6732/20 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' הכנסת** (1.3.2021) (להלן: **עניין איכוני השב"כ**)), נגד הרחבת סמכויות השב"כ (בג"ץ 5048/21 **האגודה לזכויות האזרח נ' הממשלה** (18.7.2024)), נגד משלוח מסרונים מאיימים (בג"ץ 5312/22 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שירות הביטחון הכללי** (2.4.2022) (להלן: **עניין המסרונים**)), ונגד מעורבות השב"כ בחקירות פליליות (בג"ץ 3945/23 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ראש שירות הביטחון הכללי** (5.5.2025)). בימים אלה תלויות ועומדות עוד עתירות של האגודה להגבלת סמכויות המעקב של השב"כ אחר אזרחים ותושבים (בג"ץ 3659/22 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ראש שירות הביטחון הכללי**), ולהפסקת השימוש ברוגלות על ידי המשטרה והשב"כ (בג"ץ 6604/23 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' מפכ"ל משטרת ישראל** (להלן: **עניין הרוגלות**)). האגודה לוקחת חלק בהליכים הנוגעים לתיקוני חקיקה הנוגעים לשב"כ (ראו **התייחסותה המפורטת של האגודה** לתזכיר חוק שירות הביטחון הכללי (תיקון), התשפ"ד-2023). צוות האגודה מוזמן לקחת חלק בכנסים מקצועיים העוסקים בסמכויות השב"כ, והאגודה מפרסמת את עמדותיה בעניין בתקשורת כמו גם בפלטפורמות מקצועיות (ראו למשל: גיל גן-מור "השב"כ יגן על הדמוקרטיה?" **ICON-S-IL** (30.1.2023) (להלן: **גן-מור**)).
5. סוגיית השימוש בחומר חסוי שמקורו בשב"כ בהליכי פסילת מפלגות ומועמדים נדונה, ואולם לא הוכרעה. היא תוכרע במסגרת הליך זה, וצפויה להשפיע מכאן ואילך על המבקשים להתמודד בבחירות. אם לשאול ממילותיו של השופט (כתוארו אז) עמית בעניין שימוש באיכוני

השב"כ למטרות אזרחיות: "פעם השתמשת – התמכרת" (עניין איכוני השב"כ, פסקה 3 לחוות דעתו (1.3.2021)). כפי שניסחה זאת השופטת ברק-ארז באותה פרשה: "אם 'ננרמל' את השימוש באיכונים – הפיתוי לעשות בהם שימוש גם במצבים נוספים, גם יוצאי דופן פחות, צפוי לחזור ולעלות... הכנסתם של אמצעים חריגים לשימוש מתאפיינת במידה רבה בתכונה של 'הישארות' (stickiness)" (שם, בפסקה 20 לחוות דעתה). ענייננו באותו מדרון חלקלק.

6. האגודה אינה מבקשת לחוות דעתה על המפלגה מושא הליך זה (היא אינה מכירה אותה ואת פרנסיה), ואף לא לדון בכשירותה להירשם, ובהתאמה – להתמודד בבחירות. האגודה מסתייגת מכהניזם, מעליונות יהודית ומגזענות – תופעות שהפכו ממאירות בחברה הישראלית – ונאבקת בכל אלה. ואולם, האגודה סבורה, שקביעת הלכה, ולפיה תיפסל מפלגה – כל מפלגה – על יסוד ראיות חסויות שמקורן בשב"כ, חורגת מעניינין של מפלגות כהניסטיות, וסופה שתפגע בחופש ההתאגדות, בחופש הביטוי, בזכות לבחור ולהיבחר ובזכות לשוויון של קבוצות נוספות.

7. צירוף האגודה אינו צפוי להכביד על ההליך. האגודה חפצה להצטרף כידיד בית המשפט אך לצורך הצגת חוות דעת זו מטעמה, ועל מנת לטעון לעניינים שבחוות הדעת בלבד. מעבר לכך, מעמדה ומידת מעורבותה של האגודה בהליך ייקבעו על ידי בית המשפט הנכבד, כפי שיראה לנכון. משום שהאגודה לא תתערב בבירור שאלות עובדתיות שבין הצדדים, ומשום שמעורבותה תוגבל לחוות דעתה, הרי שצירופה לא יפגע ביעילות הדיון.

8. נעמוד להלן על הדברים. נפתח בתיאור השב"כ, סמכותו ודרכי פעולתו. נמשיך במשמעות הגלומה בשימוש במידע שמקורו בארגון המודיעיני המסכל של ישראל כדי לפסול מפלגות (ובהתאמה גם מועמדים), ונחתום בדעתנו מדוע קביעת תקדים שלילי בעניין זה מאיימת על הדמוקרטיה ועל זכויות האדם.

### **על השב"כ ועל מעורבותו בעניינים אידיאולוגיים**

9. בבג"ץ 2109/20 בן מאיר נ' ראש הממשלה (25.4.2020) ציינה הנשיאה חיות, כי "שימוש ביכולותיו של השב"כ כלפי אזרחי המדינה ותושביה שלא ביקשו להרע לה, טומן בחובו סכנה לקיומה של חברה דמוקרטית... הרחבת המצבים שבהם ניתן לפנות לשירות ביטחון מסכל מעוררת, אפוא, חששות כבדים" (פסקה 20). עוד הוסיפה: "השימוש בכלים אשר פותחו במטרה להילחם בגורמים עוינים והפנייתם כלפי אזרחי ותושבי המדינה שאינם מבקשים להרע לה, הוא מהלך העשוי להדיר שינה מעיניו של כל שוחר דמוקרטיה" (שם, בפסקה 38; וראו גם: עניין איכוני השב"כ, בפסקה 49).

10. השב"כ הוא ארגון ביטחון פנים חשאי, שמיועד לסכל פגיעה בביטחון המדינה ובמוסדות המשטר הדמוקרטי על ידי אזרחי ותושבי המדינה ופולסטינים בשטחים הכבושים (סעיף 7 לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002 (להן: חוק השב"כ)).

11. לצורך כך הוענקו לו סמכויות עוצמתיות ומרחיקות לכת, ובהן לרגל, לבצע מעקבים ולחדור לפרטיות של כלל האזרחים בצורה גורפת (סעיף 8 לחוק השב"כ). השב"כ מוסמך לבצע האזנת סתר לכל אדם באישור של ראש הממשלה, ללא מעורבות שיפוטית, וראש הממשלה מקבל את תוצרי ההאזנה. השב"כ אף מוסמך לערוך חיפוש סמוי בכלי רכב ובחצרים, ללא ידיעת בעליהם (סעיף 10 לחוק השב"כ). סעיף זה פורש על ידי השב"כ כמתיר לו לפרוץ למכשירים סלולריים

ולמחשבים ולהתקין בהם תכנות רוגלה לשם האזנה ומעקב (בעניין זה תלויה ועומדת עתירת האגודה – עניין הרוגלות לעיל).

12. לשב"כ יש מאגר של נתוני תקשורת של כל אזרחי המדינה וכל מי שמשתמש בתשתיות תקשורת ישראליות. המאגר מאפשר לשב"כ לשרטט פרופיל אישי נרחב על כל אזרח, והגישה אליו הינה ללא צורך בצו שיפוטי כלשהו. פעילות השב"כ בתקופת הקורונה חשפה את תכנית המעקבים שמנהל הארגון – תכנית שהיא חריגה בהשוואה למדינות דמוקרטיות, ופוגעת בצורה קיצונית בפרטיות ובחירות האזרחים (ראו: חוות דעתם של השופט עמית ושל השופטת ברק-ארוז בעניין איכוני השב"כ).

13. לשב"כ יש גם סמכויות חקירה מיוחדות, לרבות בתנאים קשים וללא תיעוד, ובסמכותו להמליץ על מעצרים מינהליים. מעצרים שכאלה פוגעים בזכויות לחירות ולהליך הוגן של האדם שנכלא לתקופות ממושכות ללא כתב אישום וללא משפט. פרקטיקה דרקונית זו נהוגה בעיקר נגד פלסטינים מהשטחים הכבושים, שעצורים כיום באלפיהם, ולעיתים גם כלפי אזרחי המדינה ותושביה.

14. השב"כ עוקב, עוצר במתקנים חשאיים, מפעיל אלימות ואף עינויים, סוחט ומאיים. הוא עושה בגדה המערבית כבשלו, רואה לעצמו חירות לנסות ולהרתיע אף אזרחים ותושבים, ומעורב בסיטואציות יומיומיות – ממחאות ועד מינוי מנהלי בתי ספר ערבים. הסמכויות העוצמתיות שבידי השב"כ פוגעות, כעניין שביום יום, באופן דרקוני בקשת רחבה של זכויות אדם, כמו הזכות לחירות, לפרטיות, לחופש הביטוי ולהליך הוגן.

15. חרף עוצמת סמכויותיו והפגיעה בזכויות אדם האינהרנטית להן, השב"כ איננו ארגון המפוקח כהלכה. אישור פעולותיו היומיומיות של השב"כ נעשה על ידי ראש הממשלה או מי מטעמו. הפיקוח על השב"כ הוא חלש, ומתבסס בעיקר על פיקוח של היועצת המשפטית לממשלה וצוותה בדיעבד ועל יסוד הדיווחים של השב"כ בעצמו. גם הפיקוח הפרלמנטרי הוא פיקוח בדיעבד, והמציאות מלמדת שהוא אינו אפקטיבי. אין כיום גורם פיקוח משמעותי חיצוני ועצמאי שעוקב באופן רציף אחר השב"כ ובוחר את הקפדתו על החוק ועל זכויות האדם:

"... חלק גדול מפעילות השב"כ נקבע בכללים ובהוראות שקובעים ראש הממשלה וראש השב"כ, אשר הם חסויים ואין עליהם פיקוח ציבורי. ... הפיקוח הפרלמנטרי על השירות נעשה בעיקרו בוועדת המשנה לענייני השירות, אשר יש בה רוב מובטח לקואליציה, דיוניה חסויים והחלטותיה לא מתפרסמות. כל אלו מקנים לראש הממשלה מנופי לחץ על ראש השב"כ להפעיל סמכויות על מי שהשלטון תופס כאיום. מנגנון נוסף שמהווה מקור ממשי לחשש הוא המנגנון הקבוע בסעיף 7(ב)(6) לחוק השב"כ. מדובר בסמכות שנויה במחלוקת, המתירה לממשלה להטיל תפקידים נוספים על השב"כ שלא מנויים בחוק השב"כ, באישור ועדת המשנה לענייני השירות. בשל העובדה שהחלטות ועדת המשנה לא מתפרסמות, וגם דיוניה חשויים, ניתן להטיל על השב"כ תפקידים בחשאיות מוחלטת." (גן-מור).

ראו עוד: בג"ץ 54321-03-25 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ראש הממשלה, פסקאות 38-33 לחוות דעתו של הנשיא עמית (21.5.2025) (להלן: עניין פיטורי ראש השב"כ); השוו: בג"ץ 23426-04-26 אלמקייס נ' ראש הממשלה, פסקאות 47 ו-52 לחוות דעתו של השופט גרוסקופף (1.6.2026).

16. בתי המשפט ממעטים להתערב בהחלטות חקירה של השב"כ או בהפעלת הכלים שלו. כיוון שפעילותו של השב"כ נעשית במחשכים, ברוב המקרים גם אם נפגעו שלא כדין זכויותיו של אדם כתוצאה מפעילות השירות, אותו אדם כלל לא יידע על כך ולא יביא את העניין לביקורת שיפוטית בדיעבד (עמיר כהנא ויובל שני "פיקוח על מעקב מקוון בישראל" מחקר מדיניות 149, בעמ' 90 (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2020)). גם האפשרות של ארגוני זכויות האדם להעמיד לביקורת שיפוטית פרקטיקות של השב"כ בהליך חוקתי, מינהלי או אזרחי מוגבלת ביותר, בשל החשאיות של פעולות הארגון ונחיתות מובנית בגישה למידע. אף האופי האדוורסרי של הליכים משפטיים נפגע בשל שימוש נרחב בדיונים חסויים (שם, בעמ' 92).

17. אמנם, סעיף 4(ג) לחוק השב"כ קובע, כי "השירות יפעל באורח ממלכתי; לא תוטל על השירות משימה לשם קידום אינטרסים מפלגתיים-פוליטיים". כפי שמציין גן-מור: "מנגנון זה חשוב ברמה ההצהרתית, אולם ניתן להציג אינטרסים פוליטיים גם כאינטרסים של המדינה. למשל, קריאות להפגנות המוניות, לשביתות וכדומה, כבר ממותגות על ידי חלק מהפוליטיקאים בממשלה כקריאה למרד". ואכן, הליך פיטוריו של ראש השב"כ הקודם, רונן בר, חשף כי הופעלו עליו לחצים לעקוב אחר פעילי מחאה, לפעול ללא תיעוד, ובעיקר – לציתת לראש הממשלה (ראו: תצהיר גלוי מטעם ראש השב"כ מיום 21.4.2025, שהוגש במסגרת עניין **פיטורי ראש השב"כ**).

18. במענה לעתירה בעניין **זימוני השב"כ** – עתירה שעסקה בפרקטיקה של זימון פעילים פוליטיים לחקירות אזהרה – טען השירות כי הוא מגדיר חתרנות באופן זה: "פעילות, אף בלתי אלימה, שיש בה היבטים חשאיים, הנובעת ממניעים אידיאולוגיים או מאינטרסים של גורמים זרים, אשר מטרתה או תוצאתה המסתברת היא עבירה על החוק או סיכון בטחון המדינה, או פגיעה בסדרי המשטר הדמוקרטי או מוסדותיו". כלומר, השב"כ ראה את עצמו מוסמך לפעול גם נגד פעילות חוקית, אם "תוצאתה המסתברת" תהיה פעולה לא חוקית שתפגע בביטחון המדינה או בסדרי המשטר הדמוקרטי. יש בכך פתח לפגיעה בפעילות פוליטית לגיטימית (ראו עוד: גן-מור). בית המשפט עמד על הפחד ששוטף את האדם הסביר המוזמן לשיחה עם השב"כ, אף כאשר מדובר בשיחה ולא בחקירה ואף כאשר האדם רשאי לסרב להגיע לשיחה זו (עניין **זימוני השב"כ**, פסקה ל"א).

19. החששות בעניין מעורבות השב"כ בעניינים אידיאולוגיים בעינם עומדים, שמא אך גברו בימים אלה (ראו, בין היתר: יהושע (ג'וש) בריינר ובר פלג, "שב"כ מנסה לגייס פעילי מחאה בטענה שיש 'להרגיע את השטח' לקראת הבחירות", **הארץ** (30.6.2026); סולימן מסוודה, "ראש שב"כ מחריים את יועמ"ש הארגון – ונעזר ביועצים חיצוניים", **חדשות 13** (25.5.2026); רביב דרוקר, "תחת זיני: שב"כ חדל מלהמליץ על צווי מעצר מינהליים ליהודים", **חדשות 13** (8.5.2026); אילאיל שחר "החטיבה היהודית בשב"כ חדלה מלעבוד. הצבא והמשטרה הפסיקו לעזור", **כאן רשת ב'** (30.4.2026); יהושע (ג'וש) בריינר, "זלזול והשתקת דעות: משבר חריף בין זיני לבכירי השירות", **הארץ** (27.4.2026); "השינויים שמוביל ראש השב"כ דוד זיני", **ערוץ 7** (19.4.2026); יהושע (ג'וש) בריינר, "אנשי המקצוע בשב"כ התנגדו לחוק שיחייב את היועמ"שית לעבור פוליגרף, זיני הנחה אותם לשתוק", **הארץ** (19.4.2026); "דוד זיני מגבה את חוק הפוליגרף לבכירי משרד המשפטים", **ערוץ 7** (19.4.2026); דני הכט, "מה קורה מאחורי הקלעים בשב"כ תחת זיני", **חדשות 12** (18.4.2026); מירב ארלוזורוב "הנפילה של שב"כ תהיה מהירה מזו של המשטרה, אין כוח פנימי שיכול לעצור זאת", **TheMarker** (17.4.2026); יהושע (ג'וש) בריינר,

"מקורות ביטחוניים: זיני אינו מגדיר את הפגיעה בפלסטינים בגדה כטרור יהודי", **הארץ** (10.4.2026); יוסי מלמן, "חצי שנה למינוי זיני: ממלכתיות לאכיפה בררנית", **העין השביעית** (5.4.2026); בר פלג ויהושע (גיוש) בריינר, "שב"כ עשה 'שיחת אזהרה' לשני פעילים שעוכבו לידי מעון רה"מ ואיים עליהם", **הארץ** (23.3.2026); רועי שרון, "ההגדרות השתנו: הצתות לא מוגדרות אוטומטית כפיגוע יהודי", **כאן 11** (3.2.2026); "נציג שב"כ: תומכים בעונש מוות למחבלים", **חדשות סרוגים** (20.1.2026); בר פלג ויהושע (גיוש) בריינר, "שב"כ קיים השבוע שיחות אזהרה עם פעילים בולטים במחאה נגד הממשלה", **הארץ** (30.12.2025).

## על סירוב לרשום מפלגות ועל פסילת רשימות ומועמדים מהתמודדות בבחירות

20. אין צורך לומר, כי הזכות לבחור ולהיבחר היא ליבת הדמוקרטיה. היא מאפשרת לאזרחים להתאגד סביב רעיונות והשקפת עולם ולשלוח נציגים לכנסת, שחלקם גם ישרתו אותם בממשלה. הזכות להקים מפלגה מממשת שורה של זכויות אדם:

"... ביסוד החופש של הפרט לייסד מפלגה מונח אגד של זכויות חוקתיות. העיקריות שבהן הן זכות ההתאגדות, חופש הביטוי, הזכות לבחור ולהיבחר והזכות לשוויון. ... הזכות החוקתית הראשונה היא זכות ההתאגדות. ... לכל אדם בישראל נתונה זכות האדם להתאגד, יחד עם אחרים, לשם קידום מטרות משותפות. התאגדות לשם הקמתה של מפלגה פוליטית מהווה אך מקרה מיוחד הנגזר מזכות ההתאגדות הכללית. הגבלה על חירות ההתאגדות כמפלגה מהווה אפוא גם הגבלה על זכות ההתאגדות הכללית. ... הזכות החוקתית השנייה היא חופש הביטוי. חופש הביטוי מבוסס, בין השאר, על הצורך בהגשמתו העצמית של האדם ועל הצורך להבטיח החלפת דעות בין בני הציבור לשם גיבוש עמדה בנושאים העומדים על סדר היום הלאומי. ... אחת מדרכי ההגשמה של חופש הביטוי היא בחופש ההתאגדות. ... הטלת סייגים על חופש ההתאגדות כמפלגה משמעה הטלת סייגים על החופש של הפרט לבטא את עמדותיו המדיניות והחברתיות, ובכך היא פוגעת בחופש הביטוי. ... הזכות החוקתית השלישית המונחת ביסוד החופש להקים מפלגה היא הזכות לבחור ולהיבחר. הזכות לבחור ולהיות מועמד לבחירה היא זכות אדם יסודית בכל משטר דמוקרטי. ... קבוצת אנשים, שאינה יכולה להירשם כמפלגה, אינה יכולה גם להיבחר לכנסת במסגרת אותה מפלגה. זכותם להיבחר נפגעת. גם זכותו של כל אדם לבחור באותם אנשים לכנסת נפגעת. ... הזכות החוקתית הרביעית המונחת ביסוד החופש להקים מפלגה היא השוויון. השוויון הוא זכות יסוד של האדם בישראל. ... כאשר לאדם אחד ניתנת האפשרות לפעול יחד עם אחרים בגדרה של מפלגה ואילו מהאחר נמנעת אפשרות זו, נפגע השוויון בין השניים. ... על-כן, אם מקבוצת אנשים אחת נמנעת האפשרות להירשם כמפלגה ואילו מקבוצה אחרת אפשרות זו אינה נמנעת, נפגע עקרון השוויון. פגיעה זו קשה היא במיוחד, שכן 'אין לך גורם הרסני יותר לחברה מאשר תחושת בניה ובנותיה, כי נוהגים בהם איפה ואיפה. תחושת חוסר השוויון היא מהקשה שבתחושות. היא פוגעת בכוחות המאחדים את החברה. היא פוגעת בזוהתו העצמית של האדם'. ... הנה כי כן, ארבע זכויות אדם בסיסיות מובילות, מכיוונים שונים, להכרה בזכות הבסיסית להקים, יחד עם אחרים, מפלגה בישראל. הטלת סייגים על החופש להקים מפלגה פוגעת בארבע זכויות יסוד אלה." (רע"א 7504/95 גאנם יאסין נ' רשם המפלגות, פ"ד נ(2) 45, 57-60 (1996) (להלן: עניין גאנם יאסין)).

וכן:

"נטלת מהאדם את חופש ההתאגדות שלו, רוקנת לעיתים קרובות את זכויותו האחרות מתוכן והפכת את הדמוקרטיה המהותית ואת שלטון החוק המהותי

לדמוקרטיה פורמלית ולשלטון חוק פורמלי. (אהרן ברק **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד: חופש העיסוק** ב' 1083 (2023)).

21. נוכח מעמדה של הזכות להתאגדות מאליה עולה השאלה בדבר הסדרת מפלגות בחקיקה. "הצורך בחוק מפלגות במדינה דמוקרטית אינו דבר מובן מאליה. ואמנם, ברוב המדינות הדמוקרטיות לא נחקק חוק כזה" (דן אבנון "חוק המפלגות, התשנ"ב-1992" **משפט וממשל א'** 175 (תשנ"ב)). חקיקת מפלגות חשודה מעצם טבעה ככזו שעלולה לפגוע בחופש ההתאגדות ובחופש הביטוי הפוליטי, ובאופי הוולנטרי של ההתארגנות במפלגה. אף על פי כן, הכנסת בחרה לחוקק את חוק המפלגות, בהצהירה על שתי תכליות: הכרה במפלגות ככלי לקיום הדמוקרטיה, מחד גיסא, ופיקוח עליהן, מאידך גיסא (שם); על מימוש זכויות יסוד למול "דמוקרטיה מתגוננת" בחוק המפלגות ראו גם: עניין **גאנץ יאסין**, בעמ' 56-64).

22. סעיף 5 לחוק המפלגות עוסק בעילות לסירוב לרשום מפלגה. סעיף 7 לחוק יסוד: הכנסת עוסק בעילות לפסילת רשימות ומועמדים מהתמודדות בבחירות. העילות בדברי החקיקה הן זהות – שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית; הסתה לגזענות; ותמיכה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד מדינת ישראל.

23. בחוק המפלגות עילה רביעית (זו שביסוד הליך זה, וקבועה בסעיף 5(3) לחוק המפלגות), שאינה כלולה בסעיף 7 לחוק יסוד: הכנסת: אם יש במטרה ממטרותיה או במעשיה, במפורש או במשתמע, יסוד סביר למסקנה כי המפלגה תשמש מסווה לפעולות בלתי חוקיות. אין בכך לשנות לעניינה של חוות דעת זו, העוסקת בסירוב לרשום מפלגה בהתבסס על ראיות חסויות שמקורן בשב"כ. אלה יכולות לשמש לכל אחת מן העילות, והכשרתן בעילה זו תכשיר אותן גם בעילות האחרות (וכפי שנרחיב בהמשך – גם בעילות עתידיות, שאפשר שתחוקקנה).

24. מבלי לדקדק בסוגיות של הבדלים דקים, שמא דקיקים, בין ההסדר בחוק המפלגות לבין זה שבחוק יסוד: הכנסת, די אם נאמר, כי "הקשר בין הוראת סעיף 5 לחוק המפלגות לבין הוראת סעיף 7 לחוק יסוד: הכנסת הוא קשר גנטי ממש, קשר שבין קרובים מדרגה ראשונה" (רע"א 2316/96 **איזקסון נ' רשם המפלגות**, פ"ד נ(2) 529, 539 (1996) (להלן: עניין **איזקסון**)). כל שביט משפט נכבד זה יקבע לעניין אישור סירוב לרשום מפלגה עשוי להשפיע, בתורו, גם על הליכי פסילה של מפלגות ומועמדים, לפי סעיף 7 לחוק יסוד: הכנסת, אפילו יש שוני מסוים בין סוגי ההליכים (ראו: עניין **גאנץ יאסין**, בעמ' 68-70).

### על מי שמבקשים לפסול ומי שלא

25. לא נכביר מילים על ההיסטוריה של הליכי הפסילה (ראו: גלעד הס "דמוקרטיה מתגוננת": על פסילת רשימות ומועמדים לכנסת" **75 שנות עצמאות במשפט** 233 (2023); גיל גן-מור ויניב רוזנאי "דמוקרטיה מתגוננת להטיית בחירות? רטרופקטיבה על סעיף 7 לחוק-יסוד: הכנסת, 40 שנה אחרי חקיקתו" **ICON-S-IL** (27.11.2025) (להלן: **גן-מור ורוזנאי**)).

26. נבקש, עם זאת, להפנות את תשומת הלב לכך שמאז חקיקתו בשנת 1985 עסק ההסדר שבסעיף 11א לחוק יסוד: הכנסת בפסילת רשימה בשל שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי, או בשל שלילת האופי הדמוקרטי של המדינה, או בשל הסתה לגזענות. אותו תיקון לחוק היסוד נועד להתמודד עם תנועת "כך".

27. החל בשנת 2002 נערכו תיקונים חוזרים ונשנים בסעיף 7א, שכוונו כולם נגד המפלגות הערביות, חברי כנסת ערבים, או חברי הכנסת במפלגות אלה. במסגרת התיקון בשנת 2002 (תיקון מס' 35) הוחלף סעיף 7א לחוק היסוד, כך שיאפשר פסילת מועמד, ולא רק רשימה, והוספה עילה לפסילה בגין תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או ארגון טרור (תיקון דומה – תיקון מס' 12 – נערך בחוק המפלגות). בשנת 2008 (במסגרת תיקון מס' 39) נקבע בחוק היסוד, שיראו מועמד ששהה במדינת אויב שלא כדין בשבע השנים שקדמו למועד הגשת רשימת המועמדים כמי שיש במעשיו משום תמיכה במאבק מזוין נגד מדינת ישראל, כל עוד לא הוכיח אחרת. בשנת 2017 שוב תוקן חוק היסוד (תיקון מס' 46), ונקבע בו "מעשיו של האדם" הם גם "התבטאויותיו".

28. התמריץ לפסול ערבים גבוה כדי כך, שמאז תיקון מס' 35 לחוק יסוד: הכנסת בשנת 2002 ועד היום פסלה ועדת הבחירות 5 פעמים רשימות ערביות, ובנוסף – 6 חברי כנסת ערבים ועוד אחד יהודי שהתמודד במסגרת חד"ש. 12 פסילות ב-10 מערכות בחירות. באותה תקופה ועדת הבחירות לא פסלה ולא מועמד אחד של הימין. 3 נציגים של עוצמה יהודית – מיכאל בן ארי, בן ציון גופשטיין וברוך מרזל – נפסלו על ידי בית המשפט העליון בניגוד להחלטת ועדת הבחירות (גן-מור ורוזנאי).

29. אמנם, בית המשפט לא הורה, בינתיים, על פסילתם של רשימות וחברי כנסת ערבים, ואולם קרה שלא פסל מועמדת ערבית על חודו של קול (א"ב 852/20 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-23 נ' יזבק (9.2.2020)), וכמעט פסל את מפלגת בל"ד, ש"ניצלה" רק משום שחברה בהתמודדות לכנסת במסגרת רשימה אחת עם רע"ם (א"ב 1806/19 ועדת הבחירות לכנסת ה-21 נ' כסיף (18.7.2019)).

30. תוצאה זו מובילה לפעילות נמרצת בכנסת:

"אי שביעות הרצון של הפוליטיקאים בימין מהעובדה שהפסילות של הרשימות והמועמדים הערבים נדחים, הגם שלעיתים ברוב דחוק, ואילו מועמדים מהימין הקיצוני נפסלים בניגוד לעמדת הוועדה, הובילה בכנסת הנוכחית לגל של הצעות חוק שמבקשות לצמצם את הביקורת השיפוטית של בית המשפט על החלטות הוועדה. כך למשל, הוצע לבטל את סמכותו של בית המשפט העליון להתערב בהחלטות ועדת הבחירות בעניין פסילת מועמדים מכוח סעיף 7א באופן גורף או לחייב שפסילה תיעשה ברוב של שני שלישי מקרב חברי ועדת הבחירות המרכזית והרכב שופטי בית המשפט העליון." (גן-מור ורוזנאי).

31. הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון – הרחבת העילות למניעת השתתפות בבחירות) (1176/25/פ) של יו"ר הקואליציה, ח"כ אופיר כץ, עברה בקריאה טרומית ביום 30.10.2024, וועדת הכנסת הספיקה לקיים מאז שלושה דיונים להכנתה לקריאה ראשונה. ההרחבה המוצעת כוללת ארבעה תיקונים. התיקון האחד – הרחבת העילה שעניינה תמיכה במאבק מזוין נגד המדינה, כך שתאפשר פסילה גם כאשר התמיכה היא ב"מפגע בודד", וגם כאשר המאבק הוא נגד "אזרחים ישראלים" ולא רק נגד המדינה. השני, לקבוע כי תמיכה במאבק מזוין יכולה להתבטא גם בגילויי אהדה או תמיכה שלא נעשים באופן מתמשך. השלישי, לאפשר לפסול מפלגה הנכללת ברשימת מועמדים משותפת, כרשימה נפרדת. הרביעי, לקבוע כי פסילת מועמד בודד לא תותנה בקבלת אישור בית המשפט העליון, אלא תוכרע בוועדת הבחירות המרכזית ותהיה נתונה לערעור לבית המשפט (כמו ההסדר שקיים כיום ביחס לרשימות).

32. סדרה של תיקונים מצויים על סדר יומה של הכנסת ה-25, שכולם נועדו להתמודד עם פסיקת בית המשפט ולנסות להבטיח פסילתם של ערבים.

### על תועלתם המפוקפקת של הליכי הפסילה

33. אם כן, ההליכים שהתנהלו לפי סעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת הובילו לפסילתה של מפלגת "כך" (לאחר קבלתו של סעיף 11א בשנות השמונים), ולימים לפסילתם של עוד שלושה שזוהו איתה. את הכהניזם הליכים אלה לא עקרו – לא מן הכנסת ולא מן הממשלה. רחוק מכך, שמא נהפוך הוא:

"... קשה לטעון כי פסילת מספר מועמדים מהימין הקיצוני על ידי בית המשפט, בניגוד לעמדת ועדת הבחירות, תרמה תרומה משמעותית להגנה על המשטר הדמוקרטי. פסילת מועמדים של עוצמה יהודית, בעת שהיו כוח פוליטי דחוי ומבודד, לא החלישה את התמיכה הציבורית בהם. יתר על כן, הפער ההולך וגדל בין הפוליטיקאים שביקשו לממש את סמכותם ללא כל ריסון, לבין בית המשפט שהגן על הזכות לבחור ולהיבחר, היוותה זירה נוספת להתגוללות על בית המשפט ולמתח בין הרשויות, מתח שנוצל להתחזקות של גורמי קיצון.

ואכן, בבחירות לכנסת ה-24 חברה רשימת עוצמה יהודית לרשימה משותפת עם הציונות הדתית ונעם, ולכן הצליחה לראשונה להכניס חבר כנסת מטעמה, איתמר בן גביר, שנבחר לראשונה לכנסת. חבירה זו המשיכה גם בבחירות האחרונות, לכנסת ה-25, שבה זכתה הרשימה המשותפת של מפלגות הימין הקיצוני והציונות הדתית ל-14 מנדטים. הניסיונות לבלום באמצעות סעיף 7א את עלייתה המטאורית של מפלגת עוצמה יהודית, שרבים רואים בחבריה את ממשיכי תנועת 'כך', נכשלו כישלון חרוץ. משולי הפוליטיקה, הפכה מפלגת עוצמה יהודית להיות מפלגת שלטון מרכזית, והיא גררה אחריה את שאר מרכיבי הקואליציה הנוכחית, לראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל, לניסיון להפיכה משטרית, שעדיין מתנהל. " (גן-מור ורוזנאי).

ועוד:

"אם סעיף 7א אכן מצליח למנוע מגורמים מסוכנים להיכנס לכנסת, ובתוך כך לחתור תחת העקרונות המשטריים הבסיסיים ביותר בישראל, אולי מדובר במנגנון ראוי ביסודו? תשובתי היא בשלילה.

סעיף 7א לא מצליח לקיים את שהוא מבטיח. רעיונות בעלי תמיכה ציבורית נרחבת ייכנסו, בסופו של דבר, לכנסת, בין משום שנורמלו בציבור לפני כן ובין משום שיש להם ביקוש בקרב הבוחרים. כדוגמה ניתן לבחון את פסילתו של מאיר כהנא ורשימתו. הרקע לחקיקת סעיף 7א היה כניסתו לכנסת של כהנא בשנת 1984. חברי הכנסת, שנחרדו מעמדותיו הגזעניות ואף יצאו במחאה מהמליאה כאשר נאם על הדוכן, היו נחויים לוודא שכהנא לא ייבחר בשנית. ואכן, בעקבות חקיקת סעיף 7א פסלה הועדה את התמודדותו, פסילה שאושרה על-ידי בית המשפט העליון. כהנא, אפוא, לא נכנס עוד לכנסת. אבל האם הכהניזם נעלם?

מבט חטוף על הכנסת הנוכחית מלמד שהתקווה למגר את הכהניזם, לפחות מהכנסת, התבדתה. איתמר בן-גביר, השר לביטחון לאומי וחבר הקבינט, היה חבר בתנועת כך ולמד בישיבת 'הרעיון היהודי' מיסודו של מאיר כהנא. תמונתו של רוצח ההמונים, ברוך גולדשטיין, הייתה תלויה בסלוננו שנים רבות. חברי רשימתו מבטאים רעיונות גזעניים באופן תדיר ותומכים בביצועם של פשעי מלחמה. גם חברי כנסת אחרים, שלא היו סמוכים על משנתו של כהנא, מתבטאים בגזענות ומשקפים רעיונות כהניסטיים, שנורמלו לחלוטין בחברה הישראלית בעשורים האחרונים. אכן, בית המשפט העליון פסל את התמודדותם של מרזל, בן ארי וגופשטיין, המייצגים המובהקים של תורתו של כהנא. אולם האידיאולוגיה הכהניסטית חיה ובוועטת

בקרב חברי כנסת מרשימות אחרות. רובם אולי לא יזדהו ככהניסטים, אולם תפיסתם בפועל כהניסטית, או לכל הפחות לא רחוקה משם. כהנא סולק מהכנסת, אבל הכהניזם פה, והוא משגשג, למרות קיומו של סעיף 7א. לכל היותר, סעיף 7א מצליח, אולי, למנוע החצנות בוטות של ההתנהגות אותה הוא בא לפסול, אך זו קוסמטיקה גרידא שלא מחפה על המהות. אכן, לעתים הדברים אינם נאמרים במפורש, לעתים הם מסויגים, ולעתים הם 'מוסברים' בהקשר 'רחב', אבל הכהניזם הצליח להשתרש בחלקים נרחבים של החברה הישראלית, בוודאי אחרי אירועי שבעה באוקטובר ומלחמת 'חרבות ברזל'. סעיף 7א הוא, לכל היותר, פלסטר דק וצר על פצע שותת דם שהתפרץ זה מזמן וממאן להגליד.

את היחס ההפוך בין האיסור על הסתה לגזענות הקבוע בסעיף 7א מול נרמולו בחברה הכללית ניתן גם להבין על רקע 'אפקט סטרייסנד', לפיו ניסיון למנוע פרסום או לצנזר מידע מביא, באופן פרדוקסלי, להעלאת המודעות הציבורית לאותו פרסום ולצריכתו בכמות מוגברת, אך בשל הניסיון לצנזרו. כך, למשל, סרט מצונזר כמעט תמיד יעורר עניין, אך בשל העובדה שצונזר. יתכן כי פסילה של מספר מועמדים כהניסטים, אירוע שזכה לבולטות תקשורתית ניכרת, לצד האיסור הכללי על תנועת 'כך', מעורר את הרצון להיחשף ולצרוך את עמדותיהם, אך בשל התחושה שמדובר במשהו אסור שהמדינה מנסה למנוע. האיסור יוצר משיכה ובכך מושגת המטרה ההפוכה." (אדם שנער "סעיף 7א מיותר ומזיק. יש לבטלו." **ICON-S-IL** (1.12.2025)).

וכן:

"לפי הניסיון שהצטבר בישראל, מועמדים שנפסלים לא נעלמים מן המפה הפוליטית, ולא מפסיקים בהכרח להשפיע עליה. כך, גופשטיין אמנם נפסל ואינו חבר כנסת מכהן, אך הוא משמש כיועץ קרוב של בן גביר במשרד הממשלתי המופקד תחתיו. מכיוון אחר, מרזל מבקר את בן גביר בתקשורת, באופן שמאפשר לאחרון לזכות בלגיטימציה באמצעות בידול מגורמים אשר הינם פורמלית 'פסולים'... עצם קיומו של הליך הפסילה עלול להקנות 'חותמת כשרות' למועמדים שהיו קרובים לסף הפסילה אך צלחו אותו (למשל בשל היבטים עובדתיים). כך למשל, בישראל, בן גביר עצמו קיבל אישור מפורש להתמודדות לכהונה בכנסת, וכך זכה בלגיטימציה חלקית ביחס למימוש תוכניותיו לאחר בחירתו. כמו כן, לעיתים המשמעות של אי-פסילת מועמדים היא רק דחיית התמודדות עם שאלת הלגיטימיות שלהם לשלבים מאוחרים יותר. בעת הנוכחית עולה שאלת כשירותו של בן גביר לשמש כשר, כהונה שהיא פועל יוצא מחברות בקואליציה והנהגת מפלגה בקואליציה. העתירה נגד כהונתו מעוררת טענות דומות, או לפחות קרובות, לאלה שאתגרו את חברותו בכנסת – טענות המייחסות לו פגיעה בדמוקרטיה ובשלטון החוק." (יובל ארז "דמוקרטיה מתגוננת – אבל כיצד? על פסילת התמודדות בבחירות ועתידה של הדמוקרטיה הליברלית" **ICON-S-IL** (3.12.2025) (להלן: ארז)).

34. ספק, אם כן, האם הופקה כלל תועלת מהליכי הפסילה של "כך" ושל שלושה מועמדים שמזוהים עימה, שמא הנזק רק החרף.

35. ואולם, לא פחות מכך, סעיף 7א ודאי לא פתר את האיום על הדמוקרטיה הישראלית, כזה המרחף כיום מעל דמוקרטיה ליברליות בעולם כולו, והצליח לפגוע אנושות בכמה מהן. "פוליטיקה שבה מנהיגים שואפים להישאר בתפקידיהם ללא הגבלת זמן, ובסופו של דבר לבטל את יכולתו של הציבור לממש את זכויותיו הדמוקרטיות הבסיסיות", כזו אשר "חותרת תחת הערכים הדמוקרטיים" (ארז), חומקת מן העילות שבסעיף 5 לחוק המפלגות ומסעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת.

36. דמוקרטיה מודרנית אינן נכחדות דווקא בידיהן של מפלגות המזוהות אידיאולוגית עם "צד קיצוני" זה או אחר של המפה הפוליטית, אלא לא פעם בידי מפלגות א-ליברליות שנתפסות

כ"מיינסטרים", אך מבקשות להיאחז בשלטון ויהי מה. באמצעות שיח פופוליסטי המרומם את "רצון העם" ומקדש את "הכרעת הרוב", כעקרונות שאין זולתם בדמוקרטיה, הן ממוטטות את יתר המוסדות הדמוקרטיים ואת מערכות האיזונים, הבלמים והביקורת – כללי הבחירות, מערכת המשפט, הייעוץ המשפטי, השירות הציבורי, ביקורת המדינה, התקשורת, האקדמיה, עולם התרבות והאמנות והחברה האזרחית – ומותירות מהם קליפה ריקה. ראו, למשל:

Steven Levitsky and Daniel Ziblatt "How Democracies Die" (2018)

Yascha Mounk "The People vs. Democracy" (2018)

Anne Applebaum "Twilight of Democracy" (2020)

### **על שימוש בראיות חסויות בהליכי רישום מפלגות ופסילת רשימות ומועמדים**

37. הליך לפי סעיף 6 לחוק המפלגות מציב את בית המשפט הנכבד בצומת יוצא דופן. בית המשפט אינו בוחן את שיקול הדעת של הרשמת, אלא עליו להפעיל את שיקול דעתו שלו. כלומר, כמו בעניין אישור פסילת מועמדים, בית המשפט הוא זה אשר מחליט. בעניין **טיבי** נפסק בקשר לכך: "השאלה הניצבת בפנינו אינה אם ועדת בחירות סבירה הייתה רשאית לתת תשובה חיובית על שאלות אלה. השאלה הניצבת בפנינו הינה אם אנו סבורים כי התשובה על שאלות אלו הינה בחיוב" (א"ב 11280/02 **ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה נ' טיבי**, פ"ד נו(4) 1, 41 (2003)). משמעות הדברים, כי בית המשפט הנכבד אינו כבול – לא להחלטתה של הרשמת, ולא למסגרת הבחינה שנערכה. ההחלטה שלו היא.

38. שאלת הסתמכות על ראיות חסויות בהליכי פסילה נדונה בפני בית המשפט הנכבד בעניין **טיבי** לפני למעלה משני עשורים – ולא הוכרעה. באותו עניין הציג היועץ המשפטי לממשלה, לצד חומר גלוי, חומר חסוי בעניינו של עזמי בשארה.

39. הנשיא ברק הותיר את שאלת קבילותו הפורמלית של החומר החסוי בצריך עיון. עם זאת, הנשיא ברק קבע, כי אף שחומר חסוי קביל כראיה מינהלית, הרי שאופיו החסוי והיעדר האפשרות לחקור את מקור הידיעה משליכים ישירות על משקלו הראייתי ומפחיתים ממנו. הנשיא ברק הוסיף, כי גם לאחר שעניין בחומר החסוי, נותר ספק הפועל לטובת המועמד (פסקה 47 לחוות דעתו).

40. השופט דורנר שללה לחלוטין את האפשרות להסתמך על חומר חסוי לצורך פסילת מועמדות. לשיטתה, הליך הפסילה חייב להתבסס על פעילות פוליטית גלויה ופומבית, ודעות המובעות בסתר שניתן להוכיחן רק באמצעות חומר חסוי אינן יכולות לשמש יסוד לפסילה:

"פסילה של רשימת מועמדים – ודומה לה גם פסילה של מועמד – צריכה אפוא להיות מושתתת על פעילות פוליטית, להבדילה מאידאולוגיה תאורטית. פעילות היכולה לשמש יסוד לפסילה חייבת להיות גלויה, שכן תכליתו העיקרית של סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת היא כאמור למנוע היבחרות לבית הנבחרים של המדינה ופעילות פוליטית של חברים בבית הנבחרים במטרה לפגוע בקיום המדינה ולהחריבה כמדינה יהודית ודמוקרטית. פעילות כזאת אינה יכולה להתיישב עם כהונה בכנסת. דעות המובעות בסתר, הרחק מעיני הציבור, שניתן להוכיחן על-ידי חומר חסוי בלבד, אינן יכולות לשמש יסוד לפסילה. האיזון הראוי כאמור מצדיק מניעה של שימוש בכנסת ובחברות בה כאמצעי לחתור תחת ערכי היסוד של המדינה, אך אינו מצדיק פסילת מועמדות המבוססת על דעות נסתרות, שלא ניתן להן ביטוי פומבי, ושאינן חותרים להגשמן באמצעות פעילות פרלמנטרית." (פסקה 4 לחוות דעתה של השופטת דורנר).

41. השופט שטרסברג-כהן (בפסקה 14 לחוות דעתה) והמשנה לנשיא לוי (בפסקה 2 לחוות דעתו), תמכו בדעת מיעוט בהסתמכות על החומר החסוי, שכן הוא מחזק ומבסס את התשתית הראייתית הגלויה שהוצגה.

42. השופטים מצא, טירקל, ביניש, אנגלרד, ריבלין ופרוקצ'יה לא התייחסו בחוות דעתם לסוגיית קבילותו או משקלו של החומר החסוי.

### **הדין הראוי – פסילת מפלגות ומועמדים רק על יסוד חומר גלוי**

43. בחלוף למעלה מעשרים שנה, האגודה סבורה שעל בית המשפט הנכבד לאמץ את עמדתה של השופט דורנר, ולהרחיק את השב"כ והמידע החסוי שהוא אוגר מהליכים הנוגעים למפלגות ולהתמודדות בבחירות.

44. בשנותיה הראשונות של המדינה השב"כ פיקח באופן יזום על מפלגות פוליטיות ואסף עליהן מידע. "אסור בתכלית האיסור לחזור לימים רחוקים אלו, שכן עצם איסוף מידע מסוג זה פוגע בסדרי המשטר הדמוקרטי שהוא אמור להגן עליו... על השירות להישמר מכל משמר מאיסוף יזום של מידע על מפלגות ועל אישים פוליטיים, וזהו קו אדום שאין לחצותו." (אלי בכר שב"כ **במבחן: ביטחון, משפט וערכי הדמוקרטיה** 80-81 (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2020)).

45. מעורבות בעניינים אלה של ארגון ביון חשאי, אשר מעניק פרשנות עמומה למונח "דמוקרטיה מתגוננת"; מחזיק בסמכויות דרקוניות; כפוף לראש הממשלה ונתון לפיקוח מינימלי – הוא מתכון מסוכן מאוד לדמוקרטיה. די שב"כ יירתם ליוזמת ראש הממשלה על מנת להכריז על מפלגה או גורמים המקורבים אליה "ארגוני טרור", כדי לשנות באופן דרמטי את המפה הפוליטית בישראל. אלה אינן דלוזיות, ולא פרי מוחנו הקודח. זוהי מציאות חיינו (ראו: סולימאן מסוודה "לקראת הבחירות נתניהו מקדם: רע"ם תוכרז כארגון טרור" **חדשות 13** (24.5.2026)).

46. כאמור בפרק הקודם, בחינה של הליכי פסילת הרשימות והמועמדים מלמדת, כי אלה עוסקים, בעיקרם, בניסיונות לסלק מן הכנסת רשימות ערביות ומועמדים ערבים. מאז תיקון מס' 35 לחוק יסוד: הממשלה בשנת 2002, שחוקק בד בבד עם תיקון מס' 12 לחוק המפלגות, פסלה ועדת הבחירות המרכזית חמש רשימות ערביות ושבעה מועמדים ערבים, או הנמנים עם אותן רשימות. החקיקה עברה טרנספורמציה, מכזו שנועדה לבלום את עליית הימין הקיצוני, לכזו שמטרתה לבלום רשימות ומועמדים ערבים. כדברי **גן-מור ורוזנאי**:

"בחינה מפוכחת של סעיף 7א מעוררת ספקות כבדים ביחס למידת התועלת שיש בסעיף להגנה על הדמוקרטיה ממי שמבקש לנצל את מנגנוניה לחתור תחת מאפייניה החוקתיים. כך, אם במקור סעיף 7א נועד לתת מענה לעליית תנועת 'כד', המגמה המובהקת שעליה הצבענו מעידה על כך שהמיקוד בסעיף 7א עבר לפסילת רשימות ומועמדים ערבים, בעיקר בשל התבטאויות פוליטיות, נרטיביות, שנויות במחלוקות, ביחס לסכסוך הישראלי פלסטיני. זאת על אף שמדובר במיעוט לאומי, שמודר באופן קבוע מהשלטון, ולכן אינו מסוגל להוות איום של ממש לאופי היהודי או הדמוקרטי של המדינה.

מגמה זו הולכת ומתחזקת, ותכליתה למנוע את השתתפות הערבים בבחירות, או לפחות לדכא את המוטיבציה של האזרחים הערבים להצביע ואת יכולתם של נציגיהם לייצג את בוחריהם ללא חשש דיכוי הצבעת האזרחים הערבים פוגע בצורה קשה בשוויוניות הבחירות ומקנה יתרון מובנה לגוש הימין. כך, סקר של מרכז

אקורד הראה שפסילת מועמדים ערבים הובילה לירידה של 18% בנכונות הצבעה בקרב מדגם מייצג של אזרחים ערבים (מ-59% ל-41%). כאשר הפער בין הגושים זעום, לדיכוי הצבעה עלולות להיות השלכות מכרעות.

47. ארז מצביע על הדרישה לפסול מפלגות נוספות, המזוהות עם האופוזיציה:

"חשוב לציין שאחת הדרכים שמנהיגים יכולים לנקוט כדי להקשות על החלפתם (אך מבלי לבטל את הבחירות) היא שימוש ציני בכלים דמוקרטיים, כגון אלו של 'דמוקרטיה מתגוננת', כדי להחליש יריבים פוליטיים. כך, בישראל, החל להתפתח שיח העוסק בכשירותן של מפלגות מחאה חדשות, עקב טענה שלפיה יש חשש 'שברגע שהגורמים החתרניים האלה, שקראו לפרק את הצבא, ייכנסו לכנסת ישראל, הם ייצרו סיכון חמור יותר לדמוקרטיה הישראלית מבפנים'."

48. הסכנה, אם כן, אינה תיאורטית. ההיסטוריה של פסילת רשימות ומועמדים בישראל מלמדת שהכלי מופנה שוב ושוב נגד נציגי החברה הערבית, כמו גם נגד מי שמאתגרים את הקונצנוס היהודי-ציוני או כל עמדה שהרוב הפוליטי מבקש להציגה כ"איום ביטחוני". כאשר מוסיפים לכך חוות דעת חסויה של השב"כ, הסכנה מוחמרת: קל הרבה יותר לסמן פעילות פוליטית של מיעוט כחשד ביטחוני. קשה להתגונן מפני סימון שכזה.

49. תקדים נגד מפלגה גזענית עלול להפוך במהרה לכלי להשתקת מיעוטים. קביעת בית המשפט שאפשר לסרב לרשום מפלגה על בסיס ראיות חסויות של השב"כ, הופכת שאלה שנותרה עד עתה שנויה במחלוקת, לכלל ברור ומחייב. כלי שמופעל נגד מפלגת ימין קיצוני יופעל בהמשך נגד רשימות ומועמדים ערבים ונגד מתנגדים פוליטיים ואידיאולוגיים לממשלה. יתרה מזו – כלי דיוני כזה שייקבע עתה, ישמש גם לבחינת עילות פסילה עתידיות, ואלה, כאמור, מצויות כל העת על שולחנה של הכנסת.

50. דמוקרטיה אינה מפקידה את ניהול כללי המשחק בידי שירות הביטחון החשאי שלה. חלילה לטשטש את קווי הגבול בין הגנה על הדמוקרטיה מפני איומים ביטחוניים לבין קביעת גבולות הלגיטימיות הפוליטיות. הפיכת השב"כ לגורם מכריע, במישרין או בעקיפין, אלו עמדות פוליטיות יכולות להשתתף בבחירות, סותרת חזיתית מושכלות יסוד של דמוקרטיה.

51. על בית המשפט הנכבד להבהיר, כי נוכח זכויות היסוד שעל הפרק – הזכות להתאגדות, חופש הביטוי, הזכות לבחור ולהיבחר והזכות לשוויון – סירוב לרשום מפלגה יכול להיעשות על יסוד ראיות גלויות בלבד: על בסיס מטרותיה של המפלגה, פרסומיהם של מוביליה, התבטאויותיהם הפומביות, פעילותם, קשריהם הארגוניים והמעשים הגלויים שעשו. על הראיות להיות "ברורות, חד-משמעיות ומשכנעות"

"... לצורך החלטתה צריכות להיות לפני הרשות ראיות משכנעות ומהימנות, שאינן מותירות מקום לספק... לגבי שלילת זכויות קיימות, ועל אחת כמה וכמה לגבי שלילתן של זכויות יסוד, לא די בראיות המתפרשות לכאן ולכאן. ... הראיות, הדרושות כדי לשכנע רשת סטטוטורית בקיום הצדק לשלילתה של זכות יסוד, צריכות להיות ברורות, חד-משמעיות ומשכנעות... כגודל הזכות כך גם גודלה ועוצמתה של הראיה, המשמשת יסוד להחלטה בדבר הפחתתה של הזכות." (ע"ב 2/84 ניימן נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת האחת-עשרה, פ"ד לט(2) 225, 249-250 (1985); וראו גם: עניין טיבי, בעמ' 17; עניין איזקסון, בעמ' 548).

52. החלטה על עצם הזכות להשתתפות דמוקרטית תתקבל אך ורק על יסוד ראיות שכאלה בהליך הוגן, שמאפשר בדיקת הראיות ומקורותיהן, שחושף טעויות והטיות, ומאפשר להשיב לטענות באופן מלא. לא בהליך שיסודו ב"סמוך" על השב"כ.

53. אין מחלוקת שהכהניזם הוא מחלה ממארת. אף אין מחלוקת שחדר לכנסת ולממשלה, ואף כי התבצר בהן. חלילה שקידוש המאבק הראוי בו, יכשיר כלי משפטי שאחריתו מי ישורנה. על הדמוקרטיה להתגונן לא על ידי פסילת מפלגות, רשימות ומתמודדים באמצעות ראיות חסויות שמקורן במוסדותיה החשאיים, אלא על ידי חיזוק המוסדות הדמוקרטיים. פעילות בלתי חוקית, ככל שיש כזו, תטופל על ידי גורמי אכיפת החוק במסלולים המקובלים. מעשי ממשל וחקיקה בלתי חוקיים ובלתי חוקתיים יבוקרו על ידי בית המשפט.

1 ביולי 2026

---

עודד פלר, עו"ד

ב"כ האגודה לזכויות האזרח בישראל